

Lov v našem kraju

Domač izraz za lov je *jaga*, za lovca pa *jager*. Trajanje lova je bilo različno. Lov na roparice je trajal vse leto, nekatere vrste ptic in drugih živali so bile trajno zaščitene, ostala divjad se je zaradi poleanja in vzreje mladičev lovila le določene mesece. Tisti, ki so hodili v službo, so lovili več ali manj ob nedeljah ali v poznih popoldanskih urah. Za lov pa so izkoristili tudi državne praznike. Ure lova so bile glede na divjad različne. Srnjak se je lovil zjutraj, ko se je naredil dan, zvečer do teme ter ob prsku čez dan na piščalko. Gams se je lovil ves dan, na ruševca in divjega petelina pa so šli že ponoči, saj je bilo treba biti na mestu, ko se je pričelo daniti. Lov je trajal različno. Lahko le dve do tri ure ali več dni, če se je dalo kje prespati, ko so lovili gamsa. Odpravili so se peš, saj se je lovišče razprostiralo vse od hiš do državne meje z Avstrijo. Lovci so si oprtali nahrbtnik in vzeli s seboj še krajši konec vrvi in palico, pozimi pa še dereze, krpje ali smuči. Lovili so ptice roparice, ruševca in velikega petelina ter gozdnega jereba, lisico, kuno belico, kuno zlatico, divjega zajca, srnjaka, srno, gamsa ter divjo svinjo.

Od lovskih pušk prevladujejo danes karabinke ter kombinirane puške, šibre – risana cev ter šibrenice. Vzačetku so se predvsem šibreni (šibrenice) in krogelni naboji polnili doma. Smodnik in

Po lovu na gamsa na Rožci leta 1975 (Ivan Gril)

Po končanem lovu na divje prašiče.
Pri Fencu, 15. december 1974 (Ivan Gril)

netilke pa so nabavljali pri pooblaščenih trgovcih. Svinčene šibre in krogelni naboji so se v posebnih modelih vliвали doma. Za polnjenje nabojev so obstajale še posebne priprave in tehcnice. Nekateri lovci polnijo naboje še danes, čeprav se z ustreznimi dokumenti dobijo v vseh lovskih ali športnih trgovinah.

Med lovom večinoma malicajo en suhi obrok. Po lovu pa so se včasih v kakšni gostilni sprazhila jetrca, ledvičke in srček. Po lovsko se ta jed imenuje »cvrček«. Plen se je večinoma prinesel domov v nahrbtniku (gamsi, srnjad). Divja svinja pa je bila pretežka, zato so jo vlekli po tleh do prvega kolovoza, od ceste naprej pa prepeljali z vozom. Meso je glede na vrsto divjačine uporabno skoraj za vse vrste jedi. Nekatero so prave kulinarične specialitete, saj je meso divjadi zaradi neoporečnega prehranjevanja vedno bolj čislano. Kožuhe so včasih, ko je bilo krzno bolj cenjeno, strojili, saj so lisice in kunci dosegali kar lepo vrednost, kože gamsov in srnjadi pa so strojili za hlače irhovce in telovnike. Danes so krzno zamenjali drugi materiali, zato le redki dajo kak lep kožuh ustrojiti za preprogo ali za spomin. Trofeje uplenjene živali najprej ocenijo po starosti, spolu in kakovosti, nato jih vrnejo uplenitelju. Ta jim običajno najde posebno mesto na zidu med ostalimi trofejami. Lovci dobro poznajo avtohtone vrste divjadi. Njihovo znanje je v veliki meri odvisno od spretnosti in časa, ki ga za določeno vrsto divjadi porabijo. Lovskih navad in veščin se vsak začne učiti od starejših lovcev, nato pa jih izpopolnjuje še sam. Pomagajo si z revijo Lovec ter z lovsko literaturo, ki izhaja pri Zlatorogovi knjižnici. Prav pa jim pridejo tudi razne poučne knjige, ki podrobno opredeljujejo in razčlenjujejo divjad.

Pred drugo svetovno vojno je bila zakupnica lova na našem območju le Kranjska industrijska družba. Sam sem zaradi zanimanja za naravo in živali in za vse, kar je povezano s tem, član lovske družine že od leta 1967. V dveletni pripravniški dobi si moral dokazati pripadnost poslanstvu ohranjanja in čuvanja narave ter skrbi za divjad. Sledilo je izobraževanje in nato izpit pred državno komisijo na področni lovski zvezi. Šele nato si postal polnopravni član lovske družine. Lovska družina je ob ustanovitvi 8. decembra 1946 je štela sedemnajst članov. Postopoma se je članstvo večalo, tako da se je gibalo med 50 in 65 člani. Člani so bili različne starosti in socialnega položaja. Med prvimi so bili Matija Udovč, Albin Klinar, Franc Jakopič, Jože Klinar - Moko, Srečko Jalen - Feliks in Ivan Klinar. Mnogi od njih so že prej v sebi gojili željo do lova, ki pa je bil pred drugo svetovno vojno privilegij bogatih. Želja se jim je lahko izpolnila šele z novo ureditvijo, ko je lahko vsak državljan postal lovec. Danes šteje jeseniška lovsko družina 61 članov, med katerimi so naslednji domačini: Jože Štefelin, Damjan Gril, Franc Jasenc, Tomaž Blažič, Drago Jakopič ter sin Klemen, Ivan Gril (živi na Murovi), Ivan Klinar, njegov sin Marko in najmlajši Luka Novak iz Žerjavca. Žal so za vedno odšli: Albin Klinar in njegova dva sinova Rudi in Gusti, Franc Jakopič, Jože Stare Rekar ter Jože Klinar - Moko. Kraj ima tudi lovko Silvo Kos, Štajerko po rodu, ki živi v Švici in ima stalno prebivališče v vikednu nad Betelom.

Skoraj vsi omenjeni člani so imeli določene funkcije, kot so na primer vodjesektorjevoziromagospodarji lovskih koč. Zato se lovška kočica v Muzgovci imenuje Rudijeva kočica po tragično preminulemu članu Rudiju Klinarju. Pred leti je bil gospodar LD Tomaž Blažič, zdaj je vodja sektorja Marko Klinar in starešina Ivan Gril.

Lovili so pozimi. Sprva je bil to lov na lisico in zajca, kasneje tudi na divje svinje, kadar je bilo to potrebno zaradi škode, ki jo občasno povzročajo. Danes se lovi le občasno. Zajcev je vse manj, zato tudi pogoni nanje niso več zanimivi. Pogoni so se običajno začeli zjutraj in se končali po treh do petih urah. Pred pogonom je bil posvet z vodjem lova, ki je povedal, kaj se sme loviti, kdo bodo strelci in kdo gonjači. Nato je vodja strelcev odpeljal strelce na stojišča in ob dogovorjenem času začel pogon. V pogonu so lahko sodelovali le lovski psi. Ko so gonjači prišli do strelcev in je bil pogon končan, so odšli na zborna mesto. Če je bil plen, je vodja lova opravil pozdrav lovini. Plen je bil last uplenitelja pod pogojem, da je odkupil meso ali plačal že vnaprej določeno ceno za uplenjeno divjad. Po končanem lovu so lovci običajno odšli v bližnjo gostilno ali pa domov.

Lovska družina je imela enkrat letno družabni dan, ko so se člani zbrali pri eni od lovskih koč. Lovski sestanki so štirikrat na leto v gasilskem domu na Jesenicah. Na vsakih deset let praznujejo obletnico ustanovitve lovške družine. Sodelujejo pri lovskih pogrebih svojih članov, ki jih na željo svojcev opravijo po lovskih šegah.

Otvoritev lovške kočice za Betelom
(Tatjana Klinar)

Otvoritev lovške kočice Muzgovci pod Rožco
(Tatjana Klinar)

Lovišče LD Jesenice obsega 5 567 hektarjev lovne površine, skupna površina lovišča pa znaša 6 126 hektarjev. Meja poteka ob Savi Dolinki do Potokov, čez Ajdno do Potoškega Stola na vzhodu ter od Hrušice po potoku Dobršnik do Hruščanskega Vrha, na severu pa po meji z Avstrijo. Lovišče smo uredili lovci sami, tako da imamo tri lovske koč (Rudijevo koč v Muzgovcu, koč na Stamarih in koč pri Račauku ob Savi pod Belškim poljem; v najemu pa še koč na Sečah, ki je v lasti agrarne skupnosti Javornik-Koroška Bela). Lovišče je zaradi boljšega pregleda dela razdeljeno na štiri sektorje. Lovci opravimo še nešteto prostovoljnih ur pri urejanju lovišča (steze, koč, preže, krmišča in solnice), odpravljanju škode (po divjih svinjah) in raznih delovnih akcijah pri čiščenju planin (sekanje ruševja in grmičevja).

V lovski družini je tudi kinolog, da ureja vse v zvezi z lovskimi psi. Število psov se giblje od pet do deset. Med njimi so krvosledec, goniči, braki in šarinci. Najpomembnejši je

krvosledec, saj mora lovec divjad, ki jo popadejo jastrebi poiskati z izšolanim psom krvosledcem.

Delovna akcija na Rožci 9. oktobra 2004
(Ivan Gril)

Med lovskimi simboli je pomemben prapor z grbom posamezne lovske družine. Nosijo ga na lovskih proslavah in pogrebih. Za člane so obvezni zelena lovska obleka, klobuk in znak slovenske lovske zveze za klobukom. Lovska uniforma je obvezna na proslavah, občnih zborih in pogrebih.

Razvitje prapora LD Jesenice leta 1975
(Tatjana Klinar)

Ljudsko izročilo o lovu je bogato tudi zato, ker je človek povezan z lovom odkar obstaja. Med lovskimi pripovedkami in miti sta Divja jaga in Pravljica o Zlatorogu. Nešteto pravljic govori o divjadi (lisici, medvedih,...). Seveda pa je na račun lovcev in lova tudi veliko šal. Nekatere temeljijo na resničnih dogodkih, kar ni presenetljivo, saj se pri 2 300 slovenskih lovcih dogaja marsikaj smešnega, veliko pa je tudi izmišljenega.

Poznajo še lovsko molitev »Oče naš, gams je naš, dobra jaga v nebesa pomaga« in rek »jaga-ritka naga«.

Domač izraz za **divji lov** je »ravbšicanje«. Razširjenost divjega lova je bila odvisna od števila divjadi. Tudi število divjih lovcev je težko določiti. Gotovo pa je, da se je skoraj iz vsake domačije, kjer so bile velike družine, vsaj en ukvarjal tudi z divjim lovom. V to jih je prisilila revščina. Določene vrste divjadi so lovili vse leto. Pretežno so lovili srnjad in gamse, v manjši meri tudi divjega zajca. V visokogorju so lovili preko celega dneva, srnjad pa zgodaj zjutraj in pozno v mraku do trde teme. Nekateri so imeli posebej prirejeno orožje, ki se je lahko razstavilo in se je dalo lažje skriti. Običajno pa so imeli vojaške puške, ki so jih prinesli iz prve svetovne vojne in jih skrivali doma ali pa kar v gozdu. Lovili so tudi v zanke in pasti (skobce). Večinoma so lovili sami in vsak zase. Le za lov na gamse so se včasih združili ter organizirali pogon tako, da so se strelci postavili na gamsove prehode, ostali pa so gamse pognali. Plen so prinašali ponoči ali pa so ga skrili med drva ali seno, ki so ga potem vozili (furali) domov. Tak način je bil manj sumljiv, ker pozimi ni puščal dodatnih sledov. Divji lovci so se med seboj poznali, saj skoraj ni bilo domačije, kjer se nihče ne bi ukvarjal z divjim lovom. Med seboj so se družili le toliko, kolikor je bilo potrebno zaradi varnosti ali koristnosti lova (pogonov).

Po drugi svetovni vojni krivolova skoraj ni bilo. Pred vojno je bil za naš kraj imenovan poklicni čuvaj Darnič, kasneje pa Matija Udovč. Krivolovce sta lahko le sumila, čeprav so se med sabo zaradi majhnosti kraja tako ali tako vsi poznali. Čuvaj se ni izogibal srečanj z njimi. Le redko je čuvaj kakega divjega lovca zalotil pri delu, saj so plen hitro pospravili in se umaknili na varno. Če je čuvaj posumil, kdo naj bi bil, je poklical orožnike, ki so potem preiskali hišo in okolico. Da bi med divjim lovцем (lovci) in čuvajem prišlo do streljanja, ni znano. Zgodila pa se je nesreča, ko je čuvaj Darnič ponoči čakal lisice in ustrelil Jurčka Fenca, ki se je zvečer s sankami peljal v službo v železarno. Zaradi obilice snega se je iznad sani in snega videla samo kučma. Darnič je mislil, da gre lisica in s šibrami Jurčka ustrelil v glavo. Ta je nesrečo preživel, vendar mu je v glavi ostalo še nekaj svinčenih kroglic kot spomin na neljub dogodek. Darnič po tem dogodku ni več opravljal čuvajske službe.

Kazni za divji lov so bile odvzem orožja, zapor ter kar visoke globe, vse pa je bilo odvisno od tega, kaj so orožniki pri preiskavi našli.